

Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

“Təsdiq edirəm”
“Tədris məsələləri” üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:
 dos.Z.İ.Məmmədov
“ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 6005004 Ekologiya

Fakültə: “Təbiyyat”

Kafedra: “Coğrafiya və onun tədrisi metodikası”

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: Yer elminin əsasları

Fənn proqramı: (ARTN Elmi-Metodik şurasının Coğrafiya bölməsi 2 oktyabr 2012-cı il 2 sayılı protokolu ilə təsdiq edilmişdir).

Kodu: İPF-B06

Tədris ili: I (2025-2026) Semestr: I

Tədris yükü: cəmi: 20 saat. Auditoriya saati 20 (mühazirə 10_saat,_seminar 10 saat)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit. 6 kredit

II.Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, elmi adı və dərəcəsi: Əmənov Qalib Alişirin oğlu, baş müəllim.

Məsləhət günləri və saatları: II gün 14⁰⁰-15⁰⁰

E-mail ünvanı: 75winner@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri Əli Məmmədov küçəsi 40

III.Tələb olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

1. L.P.Şubayev “Ümumi yerşünaslıq” Bakı 1985
2. A.A.Polovinkin “Ümumi fiziki coğrafiya” Bakı 1950
3. T.C.Həbibov. Ümumi geologiya (Dərslik) I hissə, Bakı 2011.
4. S.V.Kolosnik “Ümumi yerşünaslığın qısa kursu” Bakı 1968
5. Ф.Р.Милков «Общее землеведение» Москва 1990
6. McKnight's Physical Geography
- 7.

IV. Prekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa bir fənnin tədrisinə zərurət yoxdur

V. Korekvizitlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa bir fənnin tədrisinə zərurət yoxdur

VI. Fənnin təsviri, məqsədləri: “Yer elminin əsasları” yerin ümumi morfologiyası, yerin hərəkəti, yerin atmosferi və iqlimləri, okenalar və dənizlər, quru suları və relyef, biosfer canlı maddənin təbiətdə rolu, təbii zonalar və coğrafi mühit problemləri araşdırılır.“Yer elminin əsasları” fənninin tədrisində məqsəd yerşünaslıq elminin tədqiqat obyektləri və onlarla əlaqədar canlı və cansız təbiətin rolu və təbiətdə baş verən proseslər haqqında tələbələrə məlumat vermək.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarlı olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla

müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumlara görə. Əgər fənn həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsuralara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal	Əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	Yaxşı	C
61-70 bal	Qənaətbəxş	E
51-60 bal	Kafi	D
51 baldan aşağı	Qeyri kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetinin daxili intizam qaydalarına əməl etməyən tələbələr haqqında müvafiq tədbirlər görülür.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 10 saat, seminar 10 saat Cəmi 20 saat

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , <u>seminar</u> , məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		müh	sem	müh	sem
1	2	3	4	5	6
1	Mövzu: Fənnin predmeti, məqsədi, vəzifələri. Günəş sistemi. Yerin günəş sistemindəki mövqeyi Plan: 1. Fənnin məqsəd və vəzifələri 2. Coğrafiya elmlər sistemindəki yeri 3. Günəş sistemi və onun planetləri 4. Planetlərin əmələ gəlməsi haqqında nəzəriyyələr 5. Yerin Günəş ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti 6. Yerin öz oxu ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti Mənbə [1,2,3,5]	2	2		

2	Mövzu: Litosfer. Minerallar haqqında ümumi məlumat Plan: <ol style="list-style-type: none"> 1. Yerın daxili quruluşu 2. Okeanik və materik yer qabığı 3. Litosfer təvələri nəzəriyyəsi 4. Geosinklinarların əmələ gəlməsi 5. Yer səthinin relyefi 6. Mineralların əsas fiziki xassələri 7. Mineralların kimyəvi tərkibinə görə təsnifatı 8. Mineralları əmələgətirən geoloji proseslər 9. Süxur əmələgətirən minerallar və onların kənd təsərrüfatında əhəmiyyəti Mənbə [1,2,3,4,5]	2	2		
3	Mövzu: Atmosfer, tərkibi, quruluşu, günəş radiasiyası. Atmosfer təzyiqi Plan: <ol style="list-style-type: none"> 1. Atmosferin ayrı-ayrı təbəqələrinin quruluşu 2. Günəş radiasiyası 3. Atmosfer təzyiqi 4. Siklonlar və antisiklonlar 5. Hava kütlələri, atmosfer cəbhələri 6. Atmosferin ümumi sirkulyasiyası 7. Buxarlanma və buxarlanma qabiliyyəti, havanın rütubətliyi 8. Buludlar və dumanlar 9. Atmosfer yağıntıları 10. Hava şəraiti və iqlim 11. İqlim təsnifatları və iqlim tipləri Mənbə [1,2,3,4,5]	2	2		
4.	Mövzu: Hidrosfer. Onun hissələri. Dünya okeanı. Qurunun düzənlikləri Plan: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hidrosfer və onun quruluşu 2. Dünya okeanı 3. Çaylar 4. Göllər 5. Yeraltı artezian suları 6. Buzlaqlar və onların qidalanması 7. Allüvial düzənliklər 8. Denudasiya düzənlikləri Mənbə [1,2,3,4,5]	2	2		
5.	Coğrafi təbəqə. Təbii kompleks və təbii zonalar. Yer səthinin təbiətinə insanların təsiri. Plan: <ol style="list-style-type: none"> 1. Üfiqi və şaquli diferensasiyanın fərqi 2. Təbii komplekslər 3. Coğrafi qurşaqlar 4. Torpaq fondu və ərzaq ehtiyatları problem 5. Hidrosferin dəyişməsi və su ehtiyatları problem 6. Atmosferin dəyişməsi və təmiz hava problemi Mənbə [1,2,3,4,5]	2	2		

	Cəmi: 20 saat	10	10		
--	---------------	----	----	--	--

XI. Fənn üzrə tələblər:

Yer kürəsinin təbiətinin yaranması və inkişafını vahid təbii sistem şəklində dərk etmək üçün ayrı-ayrı təbii komponentlərin və coğrafi təbəqənin bütövlükdə yerin palnetar və geoloji inkişaf mərhələsindəki differensasiya qanunauyğunluqlarını tələbələrə öyrətmək, müasir dövrdə sürətli inkişaf nəticəsində yaranan global ekoloji-coğrafi problemlərin mahiyyətini elmi əsaslandırmaqla onların mənfi nəticələrini aradan qaldırmağın səmərəli yollarını tapmaq qabiliyyətini aşılamaqdır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN-1 Yer inkişafı təbəqəsinin tərkibini strukturunu və inkişafının qanunauyğunluqlarını təhlil edir.
FTN-2 Yer bir planet kimi öyrənmə bütünlüyündə elmlərin (coğrafiya, geologiya, geofizika və b.) əsas məzmununu şərh edir.

FTN-3 Yer inkişafı təbəqəsinin tərkibi, quruluşu, hərəkətləri, ümumi inkişaf tarixi, faydalı qazıntıların izahıdır.

FTN-4 Yer sərhəndə yaranan əsas relyef formalarını tədqiq edir.

FTN-5 Ətraf mühitin kompleks tədqiqində yer elmlərinin sistemli yanaşmasının mahiyyətini açıqlayır.

FTN-6 Yer elmlərində ətraf mühitin öyrənilməsində müasir tədqiqat üsullarında istifadə bacarıqlarını nümayiş etdirir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollokvium sualları

1. Fənnin predmeti, məqsədi, vəzifəsi, coğrafi elmlər sistemindəki yeri
2. Günəş sistemi və onun planetləri
3. Yer inkişafı ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti
4. Yer inkişafı öz oxu ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti
5. Yer inkişafı daxili quruluşu
6. Geosinklinaların inkişafı
7. Yer səthinin relyefi
8. Mineralların əsas fiziki xassələri
9. Mineralların kimyəvi tərkibinə görə təsnifatı
10. Süxur inkişafı minerallar və onların kənd təsərrüfatında əhəmiyyəti

XV. İmtahan sualları

1. Fənnin məqsəd və vəzifələri
2. Coğrafiya elmlər sistemindəki yeri
3. Günəş sistemi və onun planetləri
4. Planetlərin inkişafı haqqında nəzəriyyələr
5. Yer inkişafı ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti
6. Yer inkişafı öz oxu ətrafında hərəkətinin əhəmiyyəti
7. Yer inkişafı daxili quruluşu
8. Okeanik və materik yer qabığı
9. Litosfer təbəqələri nəzəriyyəsi
10. Geosinklinaların inkişafı

11. Yer səthinin relyefi
12. Mineralların əsas fiziki xassələri
13. Mineralların kimyəvi tərkibinə görə təsnifatı
14. Mineralları əmələgətirən geoloji proseslər
15. Süxur əmələgətirən minerallar və onların kənd təsərrüfatında əhəmiyyəti
16. Atmosferin ayrı-ayrı təbəqələrinin quruluşu
17. Günəş radiasiyası
18. Atmosfer təzyiqi
19. Siklonlar və antisiklonlar
20. Hava kütlələri, atmosfer cəbhələri
21. Atmosferin ümumi sirkulyasiyası
22. Buxarlanma və buxarlanma qabiliyyəti, havanın rütubətliyi
23. Buludlar və dumanlar
24. Atmosfer yağıntıları
25. Hava şəraiti və iqlim
26. İqlim təsnifatları və iqlim tipləri
27. Hidrosfer və onun quruluşu
28. Dünya okeanı
29. Çaylar
30. Göllər
31. Yeraltı artezian suları
32. Buzlaqlar və onların qidalanması
33. Allüvial düzənliklər
34. Denudasiya düzənlikləri
35. Üfiqi və şaquli diferensasiyanın fərqi
36. Təbii komplekslər
37. Coğrafi qurşaqlar
38. Torpaq fondu və ərzaq ehtiyatları problem
39. Hidrosferin dəyişməsi və su ehtiyatları problem
40. Atmosferin dəyişməsi və təmiz hava problemi

“Yer elminin əsasları” fənninin sillabusu 6005004 “Ekologiya” ixtisası (proqramları üzrə) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Coğrafiya və onun tədrisi metodikası” kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.
(14 Sentyabr 2025-ci il, protokol № 01)

Fənn müəllimi:

b.m. Q.A. Əmənöv

Kafedra müdiri:

dos. S.Q. Əzizov